

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS DOM

Mål nr
2977-11

meddelad i Stockholm den 12 juni 2013

KLAGANDE

Försäkringskassan
103 51 Stockholm

MOTPART

AA

Ombud: BB

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Kammarrätten i Göteborgs dom den 8 mars 2011 i mål nr 5219-10

SAKEN

Aktivitetsersättning

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta förvaltningsdomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 133783

Postadress
Box 2293
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls torg 13

Telefon
08-561 676 00

E-post:
hogstaforvaltningsdomstolen@dom.se

Telefax
08-561 678 20

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00-16:30

BAKGRUND

AA ansökte i augusti 2009, då han var 20 år, om aktivitetsersättning vid förlängd skolgång. Han angav bl.a. att han inte hade klarat av att genomföra sina gymnasiestudier på grund av att han hade varit deprimerad. Han hade under sommaren 2009 fått diagnosen Aspergers syndrom.

Försäkringskassan avslog hans ansökan bl.a. med motiveringen att han inte uppfyllde kravet på att ersättning endast kan beviljas den som har ett varaktigt funktionshinder som beräknas kvarstå under hela den planerade studietiden.

Förvaltningsrätten i Göteborg biföll AAs överklagande och förklarade honom berättigad till aktivitetsersättning på grund av förlängd skolgång och visade målet åter till Försäkringskassan för erforderlig handläggning.

I det nu överklagade avgörandet avslog kammarrätten Försäkringskassans överklagande. Kammarrätten angav bl.a. att de krav som Försäkringskassan anser bör ställas – att funktionshindret ska vara stort och varaktigt, att det beräknas kvarstå under hela den planerade studietiden och att den enskilde till följd av funktionshindret ska behöva längre tid för inläring än vad en studerande normalt behöver – saknar stöd i lagtextens ordalydelse och förarbeten. Utredningen i målet gav enligt kammarrätten stöd för att AA hade sådana besvär, orsakade av framför allt Aspergers syndrom, att han har haft en begränsad förmåga att delta i och tillgodogöra sig undervisning under sin ordinarie skolgång. Hans behov av förlängda studier hade därför ett sådant klart samband med hans funktionshinder att han var berättigad till aktivitetsersättning vid förlängd skolgång.

YRKANDEN M.M.

Försäkringskassan yrkar att Högsta förvaltningsdomstolen upphäver underinstansernas domar och fastställer kassans beslut. Försäkringskassan anför bl.a. följande. Av i målet tillämplig lagtext framgår endast kravet att funktionshindret

ska vara orsaken till att skolgången på grundskolenivå och gymnasial nivå inte har avslutats. Även om det av förarbetena till lagen framgår att funktionshindret inte behöver vara stort och varaktigt, så är det ändå rimligt att det ställs krav på att funktionshindret bedöms kvarstå under hela den planerade studietiden. Ett sådant krav har också tagits in i Riksförsäkringsverkets allmänna råd (RAR 2002:17) om sjukersättning och aktivitetsersättning. Det är inte AAs funktionshinder i form av Aspergers syndrom som ensamt i sig har medfört behov av förlängda studier. Det är i stället depressionssjukdomen med tillhörande ångesttillstånd som har varit den huvudsakliga orsaken till studieavbrottet. Eftersom depressionssjukdomen förbättrats av medicinering kommer den sannolikt inte kvarstå under hela den planerade studietiden. Detta innebär att det inte föreligger ett sådant klart orsakssamband mellan funktionsnedsättningen och behovet av förlängd skolgång, vilket enligt förarbetena krävs för funktionshindrade som studerar i ordinarie skolformer.

AA bestrider bifall till överklagandet och anför bl.a. följande. Han fick diagnosen Aspergers syndrom förhållandevis sent, när han hade fyllt 20 år. Orsaken till att han utreddes var att det fanns en misstanke om att hans återkommande depressioner och ångestattacker berodde på en störning inom autismspektret. Han har fått biträde av en kontaktperson enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. Han har haft aktivitetsersättning vid förlängd skolgång under tiden den 1 augusti 2009 – 30 april 2011 och har därefter på Försäkringskassans initiativ beviljats hel aktivitetsersättning på grund av nedsatt arbetsförmåga. Hans problem till följd av Aspergers syndrom kvarstår fortfarande. Trots medicinering lider han av depression och ångest. Det finns forskning som visar på samband mellan dessa diagnoser och Aspergers syndrom.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Den rättsliga regleringen m.m.

Av 7 kap. 1 § andra stycket och 7 § lagen (1962:381) om allmän försäkring, AFL, framgår att en försäkrad som på grund av funktionshinder ännu inte har avslutat

sin skolgång på grundskolenivå och gymnasial nivå vid ingången av juli månad det år då han eller hon fyller 19 år har rätt till aktivitetsersättning under den tid skolgången varar oavsett om arbetsförmågan är nedsatt eller inte.

Lagen om allmän försäkring har upphävts men är tillämplig i målet enligt 1 kap. 3 § lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken. Bestämmelser motsvarande de i 7 kap. 1 § andra stycket och 7 § AFL finns numera i 33 kap. 8, 13 och 20 §§ socialförsäkringsbalken.

I den proposition som föregick bestämmelserna om aktivitetsersättning vid förlängd skolgång (prop. 2000/01:96 s. 83 f.) framhålls att ungdomar med funktionshinder ska ha möjlighet att slutföra utbildning som ger kompetens motsvarande gymnasienivån utan att de själva ska behöva svara för sin försörjning under tid sådan utbildning pågår. Det är viktigt att det görs en klar åtskillnad mellan sådana förlängningar av studierna som beror på funktionshinder och sådana som är en följd av andra skäl som inte är rent medicinska, t.ex. sociala problem, skoltrötthet och liknande. Aktivitetsersättning bör således inte utges i andra fall än där det finns ett klart samband mellan funktionshindret och behovet av förlängda studier. Det är inte motiverat att begränsa rätten till aktivitetsersättning under grundläggande utbildning för elever som går i de särskilda skolformer som är organiserade i fler läsår än normalt. I de fall studierna bedrivs i de ordinarie skolformerna krävs emellertid en noggrann prövning av rätten till aktivitetsersättning i det enskilda fallet. För rätt till aktivitetsersättning ska det vid denna prövning ha framkommit att den förlängda skolgången har ett konstaterat, direkt samband med ett klart påvisat funktionshinder.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

I likhet med underinstanserna finner Högsta förvaltningsdomstolen att det krav som har ställts upp i de allmänna råd som Försäkringskassan tillämpar, om att funktionshindret bör bestå under hela den planerade studietiden, inte har stöd i lagen. Det ska därför inte tillämpas vid prövningen av om förutsättningar för aktivitetsersättning vid förlängd skolgång har förelegat.

Det som ska bedömas är i stället om det finns ett direkt samband mellan funktionshindret och behovet av förlängd skolgång och att det inte är andra skäl än rent medicinska som är orsaken till de förlängda studierna.

Av utredningen i målet framgår att AA till följd av bl.a. recidiverande depression och ångest har kommit efter i sin skolgång. Enligt en utredning från 2009 uppfyller han de diagnostiska kriterierna för Aspergers syndrom.

Enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening framgår det av den medicinska utredning som underinstanserna redogjort för att AAs behov av förlängd skolgång har en medicinsk grund och att det föreligger ett direkt samband mellan detta behov och hans psykiska funktionshinder. Med hänsyn härtill har förutsättningar förelegat för att bevilja AA aktivitetsersättning vid förlängd skolgång. Försäkringskassans överklagande ska därför avslås.

I avgörandet har deltagit justitieråden Karin Almgren, Lennart Hamberg, Olle Stenman, Erik Nymansson och Elisabeth Rynning.

Målet har föredragits av justitiesekreteraren Ellinor Malmberg.